

ПАРЛАМЕНТЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААГ ОЛОН НИЙТЭД ХҮРГЭХ ЧИГ ҮҮРГИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ НЭГЖҮҮД (Харьцуулсан судалгааны дүгнэлт)

К. Пүрэвсүрэн, Т. Мягмаржав

- ❖ Хэвлэл мэдээллийн үйл ажиллагаа
- ❖ Олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа
- ❖ Радио, телевиз /broadcasting/
- ❖ Парламентын боловсрол

Эдгээр нэгж нь парламент, түүний үйл ажиллагааны талаар олон нийтэд ил тод, нээлттэй, шуурхай, үнэн зөв, бодитойгоор мэдээлэх, түүнчлэн парламент, парламентад ёсны түүх болон Үндсэн хуульт ёсны асуудлаарх мэдлэг, мэдээллийг түгээх, ойлгуулан таниулах нийтлэг чиг үүрэгтэй. Зохион байгуулалтын хувьд эдгээр нэгжүүд нь улс орнуудын парламентын ажлын албаны бүтцэд бие даасан нэгж хэлбэрээр, эсхүл аль нэг нэгж дотор хэсэг, албадын хэлбэрээр үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлдэг байна.

Парламентын үйл ажиллагаа, түүний талаарх мэдээллийг олон нийтэд хүргэх, парламент болон иргэд, олон нийтийн дунд холбох үүргийг хэрэгжүүлэхдээ:

- Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлэх
- Сурталчлан таниулах (радио, ТВ-ийн суваг зэргийг ашиглан)
- Иргэдийн санал хүсэлтийг хүлээн авч парламентад уламжлах
- Иргэд, олон нийтийн парламентын боловсролыг нэмэгдүүлэх талаар шаардлагатай үйл ажиллагааг зохион байгуулах

зэрэг үйл ажиллагааны нийтлэг чиг үүрэгтэй байдаг байна.

Ихэнхи орны парламентад:

- Гишүүдийн ажлын алба
- Спикерын ажлын алба

гэсэн нэгж байдаг бөгөөд эдгээр нь парламентын болон парламентын гишүүдийн үйл ажиллагааны талаарх мэдээ мэдээллийг түгээх, сурталчлах үйл ажиллагааг мөн хэрэгжүүлдэг.

Энэ нь зарим талаараа манай тамгын газрын бүтэд байх УИХ-ын даргын ажлын алба болон УИХ-ын гишүүдийн туслах, бие төлөөлөгч - туслах, зөвлөхийн чиг үүрэгтэй төсөөтэй. Судалгаанд хамрагдсан улсуудын парламентын ажлын албаны зохион байгуулалт болон хэрэгжүүлэх чиг үүргээс харахад ихэнхи улсын хувьд Хэвлэл мэдээллийн болон Олон нийттэй харилцах нэгж нь хамтдаа байх тул энэхүү нэгжийн талаарх мэдээллийг нэгтгэн бичив. Харин бусад нэгжийн хувьд тус тусад нь, нийтлэг болон онцлог байдлыг дүгнэн оруулсан ба зарим нэг онцлог зохион байгуулалттай улсуудыг жишээ болгон оруулав.

Хэвлэл мэдээлэл болон Олон нийттэй харилцах үйл ажиллагаа

Хэвлэл мэдээлэл, Олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааны хүрээнд:

- олон нийтийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр парламентын үйл ажиллагааг тогтмол мэдээлэх замаар парламент, түүний ажлын албадын үйл ажиллагааны ил тод байдлыг хангах,
- парламентын үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан танилцуулах үйл

ажиллагаа зохион байгуулах

- дотоод, гадаадын хэвлэл мэдээллийн байгууллагатай хамтран ажиллах,
- парламентын гишүүд, төлөөлөгчдийн оролцсон гадаад, дотоодод зохион байгуулагдсан олон улсын хурал, чуулганы талаар мэдээлэх,
- иргэд, сонгогчдийн парламентын гишүүдтэй уулзах уулзалтыг зохион байгуулах зэрэг нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байна.

Хэвлэл мэдээлэлтэй харилцах болон Олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааг ерөнхийдөө зохион байгуулалтын хувьд дараах байдлаар хэрэгжүүлдэг байна. Үүнд:

- Хэвлэл мэдээллийн нэгж Олон нийттэй харилцах нэгжтэй хамтдаа (Марокко, Австри, Армян, Герман, Гүрж/дотроо тусдаа хэлтэстэй/, Нидерланд, Орос зэрэг улсууд)
- Олон нийттэй харилцах чиг үүргийг дангаараа бие даасан нэгж хэрэгжүүлдэг (Турк, Босни-Герцеговин зэрэг улсууд)
- Боловсрол болон Хэвлэлийн газар (Сингапур)
- Мэдээллийн үйлчилгээний департамент болон Мэдээллийн газар, төв зэрэг нэртэй Хэвлэлийн алба нь тусдаа бие даасан нэгж (Их Британи, Нидерланд, Норвег, Украин, Эстони зэрэг улсууд) байна.

Хэвлэл мэдээллийн нэгжүүдийн иргэд, олон нийтэд парламентын чиг үүрэг, үйл ажиллагааг хүргэх, ойлгуулан танилцуулах үйл ажиллагаа нь иргэдийн парламентын талаарх мэдлэгийг дээшлүүлж, парламент, түүний ажлын албадын үйл ажиллагааг сонирхох, олон нийтээс парламентын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх ач холбогдолтой байна.

Олон нийттэй харилцах чиг үүргийг бие даасан нэгж хэрэгжүүлдэг улсын хувьд парламентаас олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааны хүрээнд, тухайлбал, Туркийн парламентын ажлын албаны Олон нийттэй харилцах газар нь:

- Баримт бичиг, архивын хэлтэс,
- Хэвлэл мэдээлэл-олон нийттэй харилцах хэлтэс,
- Парламентын үйлчилгээний хэлтэс,
- Турк Улсын Үндэсний Их Хурлын Телевизийн хэлтэс гэсэн бүтэцтэй байна.

Зарим улсын парламентын ажлын албаны бүтцэд иргэд, сонгогчдод парламентын түүх, чиг үүрэг, хууль тогтоох үйл ажиллагааны талаар мэдээлэл өгөх, тэдний асуултад телефон утас, факс, цахим шуудан болон бусад хэлбэрээр хариулт өгөх үүрэг бүхий мэдээллийн төв ажилладаг.

Мэдээллийн төвийн байранд иргэд зочилж, парламент болон төрийн бусад байгууллагын цахим хуудаснаас мэдээлэл авах, телевизийн дотоод сүлжээгээр парламентын хуралдааныг сонирхох, парламентаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалт, хууль тогтоомжын төсөл зэрэгтэй танилцах, хуулбарлаж авах, парламентаас хэвлэн гаргасан тогтмол хэвлэл, ном товхимол бусад материалыг уншиж, хуулбарлан авч болдог. Мөн парламентын ордон, парламентын үйл ажиллагаатай танилцахыг хүссэн иргэн Мэдээллийн төвд ханддаг байна. Тухайлбал, Украин улсын хувьд Мэдээллийн газар гэсэн нэгж байх ба энэ нь Төлөвлөлт, дүн шижилгээний хэлтэс, Парламентын үйл ажиллагааг сурталчлан таниулах хэлтэс, Үнэлгээний хэлтэс, Мэдээлэл-номын сангийн үйлчилгээний хэлтэстэй бөгөөд парламентын үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх, сурталчлах үндсэн чиг үүрэгтэй.

Энэ газар нь Дээд Радагийн үйл ажиллагааг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр мэдээлж сурталчлах, нээлттэй хэлэлцүүлэг зохиох, олон нийтийн саналыг хуулийн төсөлд тусгах ажлыг зохион байгуулах, иргэдийг Дээд Радагийн үйл ажиллагаа, парламентын ордонтой

танилцуулах, парламентын үйл ажиллагааны тухай танилцуулга, сурталчилгааны бусад материал бэлтгэж хэвлүүлэх, түгээх ажлыг хариуцан гүйцэтгэдэг бол Хэвлэлийн алба нь Дээд Рада болон депутатууд, Тамгын газрын үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх, сурталчлах ажлыг зохион байгуулах, хэвлэлийн мэдээ, мэдэгдэл бэлтгэж хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр олон нийтэд мэдээлэх, гадаадын хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай холбоотой ажиллах, хэвлэлийн бага хурал хийлгэх ажлыг зохион байгуулах, депутатуудыг хэвлэлийн мэдээллээр хангах, парламентын сэтгүүлчдэд сурвалжлах эрх олгох, мэдээллээр хангах, мэдээллийн хэрэгслүүдэд гарсан парламентын асуудлаарх нийтлэлүүдэд дүн шинжилгээ хийх зэрэг үүрэгтэй байна.

Түүнчлэн туснэгж нь парламентаас батлан гаргасан хууль тогтоомжоос гадна парламенттай холбоотой үйл ажиллагааны нь талаарх мэдээ мэдээллийг нэгтгэн боловсруулж, парламентаас тогтмол эрхлэн гаргадаг хэвлэл (сонин, сэтгүүл, товхимол зэрэг)-д нийтлэн олон нийтэд хүргэдэг байна. Харин манай парламентын хувьд албан ёсны тогтмол хэвлэл болох ХМОНХХ-ийн дэргэдэх “Төрийн мэдээлэл” сэтгүүлийн редакциас эрхлэн гаргах “Төрийн мэдээлэл” сэтгүүл байдаг ба үүнд парламентаас батлан гаргасан хууль тогтоомжийг нийтэлдэг.

Дэлхийн олон оронд парламентын ордон нь түүх, соёлын үнэт дурсгал болдог. Энэ утгаараа олон оронд парламентын музей ажилладаг бөгөөд энэ нь парламентын зүгээс олон нийттэй харилцах үйл ажиллагааны нэг чухал хэсэг байдаг. (Энэтхэг, Аргентин г.м.)

Тиймээс иргэд, олон нийтэд парламентын түүх, үйл ажиллагаанаас гадна парламентын ордонг танилцуулдаг байна. Тухайлбал, Эстонийн Хэвлэл мэдээллийн хэлтэсийн үйл ажиллагаанд олон нийттэй харилцах чиг үүрэг багтах бөгөөд үүний хүрээнд парламентын үйл ажиллагааг иргэд олон нийтэд танилцуулах болон парламентын бүрэлдэхүүний тухай тоон мэдээлэл, гишүүдийн намын харьяаллыг нэгдсэн хуралдааны танхимын план зураг дээр гэрэл зургийнх нь хамт ялган харуулж, парламентын үйл ажиллагаа, түүхтэй холбоотой зарим чухал үйл явдлын тоймыг өгүүлсэн танилцуулгыг хэвлэн гаргах, парламентаас эрхлэн гаргадаг “А и Б Рийгикогу” товхимолд Эстонийн парламентын байрладаг “Тоомпеа” шилтгээний түүх, Рийгикогугийн үүсэл хөгжил, үйл ажиллагаа, хууль боловсруулах, хэлэлцэн батлах журам, парламент, Ерөнхийлөгч, Засгийн газар хоорондын ажлын уялдаа холбооны талаар нийтэлдэг байна.

Харин Рийгикогугийн Мэдээллийн төв нь Рийгикогугийн үйл ажиллагааг олон нийтэд мэдээлэх, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд албан ёсны мэдээ, мэдэгдэл нийтлүүлэх, хэвлэлийн бага хурал зохион байгуулах, иргэд, сонгогчдод Рийгикогугийн түүх, чиг үүрэг, хууль тогтоох үйл ажиллагааны талаарх мэдээлэл өгөхөөс гадна тэдний асуултад телефон утас, факс, цахим шуудан болон бусад хэлбэрээр хариулт өгөх, тус төвийн байранд иргэд зочилж Рийгикогугийн болон төрийн бусад байгууллагын цахим хуудаснаас мэдээлэл авах, телевизийн дотоод сүлжээгээр парламентын хуралдааныг сонирхох, тухайн 7 хоногт Рийгикогугаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалт, хууль тогтоолын төсөл зэрэгтэй танилцаж, хуулбарлаж авах, парламентын тогтмол хэвлэл болох “Рийгикогугийн товчоон”, “Riigikogu Toimetised” сэтгүүл зэргийг уншиж, хуулбарлан авч болно.

Мөн Рийгикогугийн үйл ажиллагаа болон түүний байрладаг түүхийн дурсгалт “Тоомпеа” шилтгээнтэй танилцахыг хүссэн хэн ч гэсэн Мэдээллийн төвтэй урьдчилан холбогдож цаг товлон, бусад сонирхогч иргэдээс бүрдсэн 25-аас илүүгүй хүнтэй багийн бүрэлдэхүүнд орж танилцах аялал хийж болно. Энэхүү танилцах аялалыг ажлын өдрүүдэд 10-16 цагийн хооронд, нэг удаагийн аялалын үргэлжлэх хугацаа дунджаар 30 минут байхаар зохион байгуулна.

Хамт олноороо танилцах аялал хийх бол оролцох хүмүүсийн нэрсийг нэг хоногийн өмнө Мэдээллийн төвд хүргүүлэх бөгөөд танилцуулга эстони, англи, орос хэл дээр явагдана.

Түүнчлэн Рийгикогугийн хуралдааныг хувь хүн ганцаараа ч сонирхож болох бөгөөд ингэхдээ биеийн байцаалттай парламентын ордны баруун хаалганд очиж, хамгаалалтын албаны ажилтанд хүсэлтээ илэрхийлэхэд хангалттай.

Улс орнуудын эдгээр зохион байгуулалтаас харахад парламентын үйл ажиллагааг олон нийтэд ил тод байлгах, түүнчлэн парламентын үйл ажиллагаатай танилцах тал дээр иргэдэд илүү чөлөөтэй, нээлттэй байлгах талаар ихэд анхаарч буй явдал нь тэдний хүсэлтийг хүлээн авч шийдвэрлэх явц, шат дамжлагаас тодорхой харагдаж байна.

Broadcasting -ийн үйл ажиллагаа (Мэдээлэл дамжуулах радио, TV суваг)

Парламент нь өөрийн үйл ажиллагааг олон нийтэд хүргэх хамгийн хялбар, түгээмэл хүртээмжтэй хэлбэр нь ТВ, радио юм. Дэлхийн парламентын ажлын албадын бүтцээс харахад дэргэдээ ТВ, радиотой ч байна, мөн манай Тамгын газрын Хууль сурталчлах албаны адилаар бусад ТВ, радиотой гэрээгээр ажилладаг орнууд ч байна. Эдгээр нэгж нь радио, ТВ-ийн тодорхой сувгуудтай хоёр янзаар хамтран ажилладаг.

- ❖ парламентын хуралдаан, үйл ажиллагааг тогтмол нэвтрүүлдэг
- ❖ парламентын үйл ажиллагаатай холбоотой нэвтрүүлэг, хөтөлбөрүүдийг бэлтгэж хамтран ажилладаг радио, ТВ-ийн сувгуудаар дамжуулан олон нийтэд хүргэдэг.

Жишээлбэл, Германд парламентын түүх, үйл ажиллагаа, түүнтэй холбоотой мэдээллийг дагнан нэвтрүүлдэг телевизийн суваг байдаг. Уг сувгаар нэгдсэн хуралдаан болон Байнгын хороодын хуралдааныг шууд дамжуулан олон нийтэд хүргэж байдаг. Харин Турк зэрэг улсад парламентын үйл ажиллагааг дагнан хүргэдэг парламентын телевиз байдаг ба энэ нь парламентын ажлын албаны бүтцэд багтдаг.

Манай улсын хувьд Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний тухай хуульд заасны дагуу “Төрийн байгууллага өөрийн мэдэлд хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлтэй байхыг хориглоно.” хэмээн заасан байдаг. Манайд парламентын үйл ажиллагаа, түүнтэй холбоотой мэдээллийг орон даяар радио, телевизийн сувгуудаар дамжуулан нэвтрүүлдэг боловч парламентын хуралдааныг орон даяар шууд дамжуулдаггүй.

Парламентын үйл ажиллагааг хүргэж буй радио, телевиз нь зарим талаар өөрийн нэвтрүүлгийн бодлогоос хамааран нэг талыг барьсан, бүрэн дүүрэн бус, өрөөсгөл ойлголтыг олон нийтэд хүргэх талтай. Иймд Хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөний хуулийн хүрээнд парламентын хуралдааныг ямар нэгэн нэмэлт тайлбаргүйгээр, орон даяар шууд дамжуулан үзэх нөхцөлийг бүрдүүлэх шаардлагатай.

Парламентын боловсрол

Парламентын боловсрол гэдэг нь парламент түүний үйл ажиллагаа, парламентат ёсны түүх, парламент судлал болон Үндсэн хуулийн асуудлаар судалгаа хийж, парламенттай холбоотой мэдлэгийг олон нийтэд өгөх, эргээд парламентын үйл ажиллагаанд олон нийтийн зүгээс эерэг дэмжлэг авах тухай асуудал юм. Энэ утгаараа Парламентын боловсрол олгох тухай асуудал нь парламентын ажлын албадын чухал үүргийн нэг юм.

Судалгаанд хамрагдсан улсуудаас Сингапур, АНУ, Их Британи, Румын, Канад зэрэг улсуудын парламентын ажлын алба нь Парламентын боловсрол олгох нэгжтэй байна. Энэхүү нэгж нь олон нийтэд ном, товхимол, электрон болон телевизийн нэвтрүүлэг зэрэг хэлбэрээр мэдээллийг хүргэдэг.

Энд жишээ болгон АНУ, Канад болон Австралийн Парламентын боловсролын талаар дурдъя.

- АНУ-ын Конгрессийн сургалтын агентлаг нь бие даасан, улс төрийн хараат бус агентлаг бөгөөд Конгрессийн гишүүд болон тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүдэд ёс зүйн харилцаа, эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, дипломат ёс гэх мэт улс төр, олон улсын түвшинд Конгрессийн гишүүдэд тавигдах шаардлагын талаар сургалтыг зохион байгуулдаг байна. Мөн Конгрессийн гишүүд, албан хаагчдад тэдгээрийн эрх, үүргийн талаар тодорхой ойлголт өгөх сургалт явуулдаг.

Дараах үндсэн гурван чиглэлээр боловсролын үйлчилгээ үзүүлнэ. Үүнд:

- 1) Дунд сургуулийн сурагчдад парламентын үүрэг, ролийг ойлгуулах сургалт АНУ-ын конгрессын Пэйж хөтөлбөр нь дунд сургуулийн сурагчдад бүтэн жилийн хугацаанд эсхүл 1-2 улирлын туршид АНУ-ын Төлөөлөгчдийн танхимд туслах ажилтнаар ажиллах боломжийг олгодог. 180 жилийн түүхтэй уг хөтөлбөрт хамрагдахын тулд өндөр шалгуур хангасан байх ба уг хөтөлбөрт хамрагдах хугацаанд Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүн уг суралцагчийн бүх зардлыг хариуцна. Сенатад ажиллаж буй бүх “пэйж” сурагчдад зориулсан тусгайлсан хөтөлбөр бас байна.
 - 2) Парламентын гишүүдэд зориулан парламентын үйл ажиллагаанд оролцогчийнх нь үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээллийг бэлтгэн, тэдэнд хүргүүлэх, танхимын үйл ажиллагааны талаарх мэдээллийг олж авахад туслах үйлчилгээ байна. Парламентын процессын асуудлаар парламентын гишүүд, тэдний туслахууд болон парламент, гүйцэтгэх засаглалын албан хаагчдад зориулсан семинар зохион байгуулна. Төрийн албан хаагчид, хэвлэл мэдээллийнхэн зэрэг бүлгүүдэд зориулсан парламентын үйл ажиллагааны талаар ойлголт өгөх семинар зохион байгуулж, танилцуулга хийнэ.
 - 3) Мөн насанд хүрэгчдэд зориулсан парламентын боловсролын үйлчилгээ үзүүлж, парламентын үйл ажиллагааг олон нийтэд ойлгуулан дэмжүүлэх зорилгоор боловсролын байгууллага, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэлээр дамжуулан үйл ажиллагаагаа явуулах ба лекц унших, үзэсгэлэн зохион байгуулах зэрэг үйл ажиллагаа явуулна.
- Канадын парламентын боловсрол олгох асуудал нэлээн нарийвчилсан, боловсронгуй гэж болохоор байна. Энэ талаар тусгайлсан иргэдийн нас, боловсрол зэргээр ангилсан сургалт, мэдээлэл болон гарын авлага, бусад хэвлэмэл материалыг бэлтгэн үйл ажиллагаа явуулдаг. Тухайлбал, Парламентын боловсролын сургалтын хүрээнд өөрийн улсын болон парламент, парламентын гишүүдийн эрх үүрэг, үйл ажиллагаа, шийдвэр гаргах процессын талаарх сургалтын иж бүрдэл материал, парламентын нэр томьёоны тайлбар зэргийг сурагчдын насны ангилал болон багш нарт зориулан бэлтгэн гаргадаг.
Парламент, парламентын ажлын албад, тэдгээрийн үйл ажиллагааны талаар, тухайлбал, спикер, сенат гэж хэн бэ, тэдгээрийн парламент дахь үүрэг роль, парламент, түүний түүх, парламент хэрхэн бүрддэг, ажлын албад нь ямар үйл ажиллагаа эрхэлдэг зэрэг мэдээллийг иргэд, олон нийтийн нас, боловсролын онцлогт тохируулан мэдээллийг сонирхолтой, энгийн, ойлгомжтой байдлаар төрөл бүрийн хэлбэрээр хүргэдэг.
 - Австралийн парламентад Парламентын боловсролын бие даасан офис ажилладаг.

Парламентын боловсролын офис нь сургууль, багш нар, оюутнуудад зориулан тэдгээрийн нас, боловсролын онцлогт тохируулсан хөтөлбөрийн дагуу парламентын боловсролын үйлчилгээ үзүүлдэг. Үүнд:

- тодорхой сургалтын хөтөлбөрөөр парламент хэрхэн ажилладаг тухай мэдлэг олгох
- хичээлийн танхимд болон бие даан суралцахад зориулсан сургалтын

материалыг бэлтгэх

- насны болон мэдлэгийн төрөл бүрийн ангилалд зориулсан цахим мэдээллийн сан бүрдүүлэх.

Тус офист багш нар, төслийн менежерүүд, график дизайнерууд, веб сайт хариуцсан ажилтан болон захиргааны ажилтнуудаас бүрдсэн олон талын мэдлэгтэй баг ажилладаг ба жилд 90 000 гаруй суралцагчдад зориулан сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг.

Мөн парламентын гишүүдийг тойрогтоо ажиллахад нь зориулан парламентын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллээр хангадаг.

Эцэст нь аль ч улс ямар ч хэлбэрээр эдгээр мэдээллийг иргэд, олон нийтэд хүргэдэг ч энэ бүх үйл ажиллагааны үр дүнд олон нийт, нийгмийн бүлгүүд парламентын талаарх мэдлэгээ дээшлүүлж, Танхим, байнгын хороодын үйл ажиллагааг сонирхох, оролцох тэмүүлэлтэй болдог бөгөөд энэ нь парламентын үйл ажиллагаанд эерэг дэмжлэг үзүүлдэг байна.

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН